

Evaluatie proef doneerreken

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	3
2 Beschrijving van de proef	5
3 Resultaten	7
4 Conclusies en aanbevelingen	9

1 Inleiding

a. Achtergrond van de proef

Met ingang van de tweede helft van 2021 is statiegeld op kleine plastic flesjes ingevoerd en sinds 1 april 2023 geldt dit ook voor blikjes. Het doel is om het inzamel- en recyclepercentage te verhogen en ervoor te zorgen dat de plastic flesjes en blikjes niet op straat belanden. In Nederland gaan jaarlijks ruim 3,5 miljard flesjes en blikjes over de toonbank. Met ingang van deze wetgeving is de inzameling van deze stromen de verantwoordelijkheid van de producenten geworden.

De invoering van statiegeld op flesjes en blikjes zorgt voor een afname van flesjes en blikjes op straat en in het restafval. Omdat er toch nog veel flesjes en blikjes in publieke afvalbakken belanden worden deze opgebroken en leeggehaald door verzamelaars die het statiegeld goed kunnen gebruiken. Dit zorgt voor kapotte afvalbakken¹ en veel zwerfvuil op straat. Het is een landelijk probleem, waar we in Amsterdam veel last van hebben.

Belangrijke oorzaak van de overlast is dat er nog veel te weinig plekken zijn waar de flesjes en blikjes ingeleverd kunnen worden voor statiegeld. Verantwoordelijkheid voor de inzameling van flesjes en blikjes ligt bij de producenten ervan, maar die zijn er nog niet in geslaagd om een goed innamesysteem in te richten. Hierdoor heeft het probleem zich naar de openbare ruimte verplaatst. Het gaat nog een tijd duren voor het inzameldoel bereikt is².

De gemeente pleit ervoor dat ondernemer die blikjes verkopen deze al dan niet verplicht ook in pandig innemen voor statiegeld. Nu zijn alleen grote winkels (vanaf 200m² vloeroppervlak) verplicht in te nemen. Verder is de gemeente niet voor extra vaste inzamelvoorzieningen voor statiegeld in de openbare ruimte. De openbare ruimte is namelijk al vol genoeg en extra voorzieningen plaatsen zorgt voor extra kosten en beheer- en reinigingswerk. Ook is het de vraag of extra voorzieningen helpen tegen het openmaken en openbreken van de afvalbakken. Tot slot zouden deze extra voorzieningen moeten voldoen aan de voorwaarden voor straatmeubilair (Beleidskader Puccinimethode).

Zolang producenten nog geen volwaardig inzamelsysteem hebben ingericht legt de gemeente de focus op tijdelijke maatregelen. Zo zetten we extra reinigers in om open afvalbakken van een vuilniszak te voorzien en de afvalbak te sluiten en om de rommel er omheen op te ruimen, onderzoeken we met maatschappelijke organisaties hoe we verzamelaars kunnen verleiden om de openbare ruimte schoon achter te laten, roepen we lokale ondernemers op om hun verplichting na te komen om in een straal van 25 meter rondom hun bedrijf de openbare ruimte schoon te houden van vervuiling veroorzaakt door producten afkomstig van hun onderneming, en zijn we met

¹ De kapotte afvalbakken brengen aanzienlijke kosten met zich mee. Het vervangen van het slot van een reguliere 200 liter afvalbak kost 150 euro en het vervangen van de complete afvalbak kost 1.011 euro. De kosten voor zelfpersende afvalbakken zijn 35 euro voor het vervangen van een kapot slot en 3.500 euro voor het compleet vervangen van de afvalbak.

² [Inzamelingsdoel statiegeld pas in 2026 gehaald' \(nos.nl\)](#), [Verpakkingsbranche wacht boete als het de inzamelnorm voor flesjes niet haalt \(nos.nl\)](#)

Nederland Schoon en Statiegeld Nederland zijn in gesprek over een aantal korte termijn acties, waaronder een proef met een mobile statiegeldmachine en een compacte inzamelmachine. Tot slot hebben we deze proef met doneerrekken uitgevoerd om te bepalen of de doneerrekken helpen tegen het openmaken en openbreken van de afvalbakken en later eventueel ingezet kunnen worden op plekken waar, ondanks een maximale inspanning van de producenten, nog problemen zijn.

b. Doelstellingen van de proef

Het hoofddoel van de proef is onderzoeken of het plaatsen van doneerrekken erin resulteert dat afvalbakken minder worden geopend om er statiegeldverpakkingen uit te halen. Daarnaast is onderzocht of de rekken voor een verloederd aanzicht zorgen omdat er troep in de doneerrekken wordt geplaatst.

c. Methodologie en aanpak van de evaluatie

De proef is uitgevoerd van 1 november 2023 tot en met 29 januari 2024. Tijdens de proef is dagelijks geschouwd of afvalbakken met doneerrekken openstonden, en of sprake was van een verloederd aanzicht omdat er rommel in de rekken zat. Het schouwen is uitgevoerd door de reinigers van de betreffende gebieden. De schouwresultaten zijn door de teamleiders van de reiniging vergeleken met afvalbakken op vergelijkbare locaties zonder doneerrekken. Daarnaast is de straatmanager van de Damstraatjes voor een reactie namens de ondernemers uit de buurt gevraagd op de werking van de doneerrekken en is de bewoner van het Wallengebied die het eerste initiatief voor doneerringen nam om zijn mening gevraagd. Tot slot is in de winkelgebieden ondernemers om een reactie gevraagd op de werking van de doneerrekken. Vervolgens is een analyse uitgevoerd die heeft geresulteerd in conclusies en aanbevelingen.³

³ NB. Ook is er bij andere gemeenten uitgevraagd naar evaluaties of ervaringen met dergelijke initiatieven. Uit deze ronde is niet gebleken dat deze gemeenten (zoals Den Haag en Rotterdam) positieve ervaringen hebben, en/of resultaten die bruikbaar waren voor deze evaluatie. Ook niet de gemeenten die naar gedragsverandering betrokken hebben bij experimenten (Gouda, Leiden en Almere).

2 Beschrijving van de proef

a. Algemeen

Er is van 29 mei tot en met 28 augustus 2023, naar aanleiding van een initiatief van een buurtbewoner, een proef gestart waarbij op een aantal persafvalbakken in het Wallengebied Centrum doneerrekken zijn geplaatst. In de doneerrekken kunnen statiegeldflesjes en -blikjes geplaatst worden.

De eerste bevindingen, die op 11 september aan het Bestuurlijk Overleg Stad Stadsdelen Afval en Reiniging zijn gerapporteerd, waren niet positief; de bakken werden alsnog op grote schaal opengemaakt. Er is toen besloten om de proef in het centrum te continueren na vervanging van de sloten op de afvalbakken en op meer locaties in de stad een proef uit te voeren op reguliere afvalbakken. De geselecteerde locaties vertegenwoordigen vier verschillende typen gebieden; toeristisch gebied, toeristisch park, niet toeristisch park en winkelstraat. Het testen van aangepaste communicatie op of rond de afvalbakken was qua doorlooptijd niet haalbaar. Dit zou in een eventuele vervolproef meegenomen kunnen worden.

b. Locaties van de doneerrekken

Wallengebied

Type gebied: toeristisch

Aantal: 23

Locatie: Wallengebied (Damstraat, Oude Doelenstraat, Oude Hoogstraat, Oudezijds Achterburgwal)

West

Type gebied: winkelstraat

Aantal: 42

Locatie: Kinkerstraat/de Hallen

Nieuw-West

Type gebied: winkelstraat

Aantal: 8

Locatie: Burgemeester de Vlugtlaan

Nieuw-West

Type gebied: niet toeristisch park

Aantal: 13

Locatie: Sloterplas (Noordoever)

Zuid

Type gebied: toeristisch park

Aantal: 30

Locatie: Vondelpark

c. Type doneerrekken en hun functionaliteit

Er zijn in totaal 116 doneerrekjes geplaatst. Hiervan zijn er 23 in het Wallengebied op zelfpersende afvalbakken geplaatst en in de overige gebieden zijn een ander type doneerrekken op de reguliere 200L Puccini bakken geplaatst.

Zelfpersende bak (links) Reguliere Puccini afvalbak (rechts)

d. Duur van de proefperiode

De proef is uitgevoerd van 1 november 2023 tot en met 29 januari 2024.

3 Resultaten

a. Wallengebied

Voordat de proef in het Wallengebied is gecontinueerd zijn de sloten van alle zelfpersende afvalbakken vervangen voor sterkere exemplaren. Al vrij snel zijn alle (echt alle?) sloten opnieuw opengebroken. Er zijn gevallen bekend dat dit is gedaan door er een koevoet tussen te zetten. Dit heeft erin geresulteerd dat het vanaf dat moment mogelijk was om de zelfpersende afvalbakken zonder sleutel te openen.

De resultaten van het tweede deel van de proef zijn in lijn met de resultaten van het eerste deel van de proef. Hoewel er regelmatig statiegeldblikjes en -flesjes in de doneerrekken zaten, werd ruim twee derde van de gemonitorde afvalbakken dagelijks open aangetroffen. Dit zorgde voor veel zwerfvuil. Ook zat er bijna altijd veel troep in de doneerrekken. De mate waarin afvalbakken op vergelijkbare locaties in de nabije omgeving openstonden, is vergelijkbaar met de afvalbakken met doneerrekken.

De straatmanager van de Damstraatjes geeft aan dat er niet gesteld kan worden dat de doneerrekjes niet zouden werken. De ondernemers zouden liever zien dat de doneerrekjes blijven hangen en er gekeken wordt naar aanvullende maatregelen zoals het aanbrengen van aanvullende/andere communicatie op en/of rondom de afvalbakken, of het plaatsen van extra voorzieningen zoals de gele statiegeldbak van Art for Impact. De initiatiefnemer (bewoner Wallengebied) van de doneerringen gaf aan zich te herkennen in de uitspraak van de straatmanager; het kan nog niet gesteld worden dat de doneerrekken wel of niet werken. De bewoner stelt echter dat het weghalen van afvalbakken zijn voorkeur geniet, omdat afval zich vooral rondom afvalbakken concentreert als een magneet.

a. Sloterpark

In het Sloterpark zijn dagelijks weinig (minder dan vijf procent) afvalbakken met doneerrekken open aangetroffen. Bovendien zat er zelden iets in de doneerrekken. Over het openbreken van de afvalbakken gaf de teamleider van de reiniging aan geen verschil te zien tussen het Sloterpark en andere soortgelijke gebieden in de omgeving.

b. Vondelpark

Ondanks dat er in het Vondelpark vaak statiegeldflesjes en -blikjes in de doneerrekken zaten, werd 25 procent van de afvalbakken met doneerrekken dagelijks geopend aangetroffen. In bijna de helft van de gevallen zat er ook troep in de doneerrekken. Het percentage afvalbakken dat open werd aangetroffen is vergelijkbaar met de situatie in het deel van het Vondelpark waar geen doneerrekken zijn geplaatst.

c. Kinkerstraat

In de Kinkerstraat is dagelijks ruim veertig procent, van de afvalbakken met doneerrekken, open aangetroffen. Daarnaast werd in mindere mate (vijf procent van de gevallen) troep in de doneerrekken aangetroffen. Er werd in hele kleine hoeveelheden dagelijks statiegeldblikjes/flesjes aangetroffen (minder dan vijf procent van de gevallen). Er zijn geen grote verschillen waargenomen tussen het controlegebied en de Kinkerstraat. De ondernemers gaven aan dat zij geen verschil hebben gemerkt sinds het plaatsen van de doneerrekken, niet in positieve zin maar ook niet in negatieve zin.

d. Burgemeester de Vlugtlaan

Op de Burgemeester de Vlugtlaan zijn gedurende de gehele monitoringsperiode slechts enkele gevallen van geopende afvalbakken vastgesteld. Daarnaast werd slechts in enkele gevallen troep aangetroffen en de doneerrekken. In de beginfase van de monitoring werd in vijftien procent van de gevallen statiegeldflesjes en -blikjes aangetroffen, terwijl in de latere fase vrijwel geen enkel statiegeldflesje meer werd aangetroffen. Ook op de Burgemeester de Vlugtlaan is er geen verschil waargenomen ten opzichte van het controlegebied. De ondernemers hebben geen verschil waargenomen sinds het plaatsen van de doneerrekken, noch positief, noch negatief.

4 Conclusies en aanbevelingen

a. Conclusies

- Het vervangen van de sloten van de persafvalbakken in het Wallengebied heeft niet het gewenste resultaat opgeleverd; de bakken kunnen nog steeds worden opengebroken en daarna makkelijk worden opengemaakt.
- Op geen van de locaties is vastgesteld dat het plaatsen van de doneerrekken ervoor zorgt dat afvalbakken minder worden geopend om er statiegeldverpakkingen uit te halen.
- In met name het Wallengebied en het Vondelpark is sprake van een verloederd aanzicht omdat er veel troep in de doneerrekken wordt geplaatst. Dit speelt in mindere mate in de Kinkerstraat en in het Sloterpark, en slechts een klein beetje in de Burgemeester de Vlughtlaan. Het schoonhouden en verwijderen van troep uit de doneerrekken levert extra werk en frustratie voor de reinigers op.
- In de gemonitorde parkgebieden is ook nog verschil onderling; in het Vondelpark werd aanzienlijk meer troep aangetroffen in de doneerrekken dan bij het Sloterplas. De verklaring zou kunnen liggen in het gegeven dat in het Vondelpark meer bezoekers/toeristen komen. Waar het Sloterpark vaak veel lokale bezoekers heeft zoals direct omwonenden.

b. Aanbevelingen doneerrekken

- De doneerrekken in het Wallengebied leveren niet het beoogde resultaat op en zorgen voor een verloederd aanzicht. Het is wel wens van de ondernemers om de doneerrekken te laten hangen en aanvullende/andere communicatie toe te passen op en rond de afvalbakken met de doneerrekken. Echter gezien bovenstaande wordt geadviseerd hier niet aan tegemoet te komen. En verder met de ondernemers in gesprek te gaan over alternatieven (zie hieronder)
- Hoewel uit de proef niet blijkt dat de doneerrekken op de andere locaties ervoor zorgen dat er minder afvalbakken worden opengemaakt, valt de hoeveelheid troep die op deze locaties in deze doneerrekken belandt mee, met uitzondering van het Vondelpark. We adviseren ook hier met de proef te stoppen
- Omdat de doneerrekken niet aantoonbaar bijdragen tegen het openmaken en openbreken van de afvalbakken wordt aanbevolen om de rekken niet op nieuwe locaties te plaatsen.

c. Aanbevelingen te verkennen alternatieven

- Omdat de inzamelnorm van 90 procent op z'n vroegst pas begin 2026 gehaald wordt, is het de verwachting dat er voorlopig nog teveel statiegeldblikjes en flesjes in openbare afvalbakken belanden. Als alternatief voor de doneerrekken verdient daarom de aanbeveling om te verkennen of het gewenst is om:
 - 1) In een toeristisch gebied en/of een winkelstraat een proef te doen met het weghalen van afvalbakken, mogelijk in combinatie met het handhaven van verplichting van ondernemers om in een straal van 25 meter rondom hun bedrijf de openbare ruimte

schoon te houden van vervuiling veroorzaakt door producten afkomstig van hun onderneming.

- 2) Een proef te doen met (aangepaste) communicatie op en of rond afvalbakken (zonder doneerrekken) met de boodschap voor consumenten *Geen statiegeld statiegeldblikjes en -flesjes in de bak doen, lever ze in* en voor verzamelaars *Laat de afvalbak alstublieft netjes achter*.
- 3) De opdracht te geven om in kaart te brengen wat er mogelijk en nodig is om in prio gebieden (bv drukke winkelstraten of OV knooppunten) op een andere manier te werken. Denk bijvoorbeeld aan een hogere frequentie van reinigen en ledigen.